

日本文学

Literatuur van Japan 2020/2021

Prof. Dr. Luk Van Haute

Dr. Klaus Pinte

Nuttige bronnen

- Vos, Jos. *Eeuwige reizigers: een bloemlezing uit de klassieke Japanse literatuur*. Amsterdam: De Arbeiderspers, 2008.
- Aozorabunko: <http://www.aozora.gr.jp/>
- “Japanese text initiative” door The University of Virginia and The University of Pittsburgh:
<http://etext.lib.virginia.edu/japanese/>
- <https://penseelvanwind.nl/>

Algemene tijdsindeling

Kodai bungaku (古代文学, ook: *koten* 古典 klassieke literatuur):
tot Meiji-periode

jōdai (上代 Nara-periode)

chūko (中古 Heian-periode)

chūsei (中世 middeleeuwen, Kamakura- en
Muromachi-periode)

kinsei (近世 premodern, Edo-periode)

Gendai bungaku (現代文学 moderne literatuur)

kindai (近代 modern, 1868-1926) = Meiji-periode

gendai (現代 hedendaags, 1926-) = vanaf Shōwa-periode

Overzicht Jōdai-literatuur 上代文学

- **Tijdsperiode**

Tot 794 Nara-periode (hoofdstad in de huidige prefectuur Nara, naar Chinees model)

- **Historische achtergrond**

Japan voor het eerst als verenigde natie in de 4de / 5de eeuw, internationaal prestige opkrikken.

Vanaf de 7de eeuw was de autoriteit van de keizer (Yamato-clan) stabiel en absoluut.

- **Culturele achtergrond**

Grote invloed van China door de 'Japanse missie naar de Sui-dynastie (Kenzuishi 遣隋使)' en de 'Japanse missie naar de Tang-dynastie (Kentōshi 遣唐使)'

古事記中卷
 尾張國大須
 神傳得彼乳叱古命自作下互與其伊呂呂五瀬命上伊呂呂三柱坐而
 有極定而識之坐何地者平岡者天下之政指思東行即自日向
 發章術統紫故到豐國宇沙之時其士人上伊呂呂在宇沙都比在宇沙
 都比在宇沙二人作巨膳宮而獻大御料食自其地遷移而於紫
 之田宮二年坐乃從其國上幸而於阿波國之宮祁理宮七年
 坐白夏下三亦從其國遷上幸而於吉備之高鴻宮八年坐故其
 國一年之時乘龜甲為釣乍打打折不打羽萃未人遇于速吸門余喚歸

	<i>Kojiki</i> 古事記 (Optekeningen van oude zaken)	<i>Nihonshoki</i> 日本書紀 (ook <i>Nihongi</i> 日本紀) (Optekeningen van Japan))
ontstaansjaar	712	720
volumes	3	30
inhoud	Mythen, geschiedenis tot keizerin (!) Suiko Tennō (†628)	Mythen, geschiedenis tot keizerin (!) Jitō Tennō (†697)
doel	Legitimiteit van de keizerlijke familie (Yamato) <u>binnen</u> Japan tonen (taal: Chinees/Japans)	Legitimiteit van Japan naar <u>buiten</u> toe (bv. China) tonen (taal: Chinees)
aard/stijl	Subjectief, literair, met aantal gedichten, de oudste epische literatuur in Japan	Objectief, historiografisch, het eerste geschiedkundige boek in Japan

Mythologisch deel

- Drie goden in de hemel
- Izanagi en Izanami (roeren in zee om land te creëren, huwen en 'baren' Japanse eilanden)
- Amaterasu, Tsukuyomi en Susanoo (geboren uit linker- en rechteroog en neus van Izanagi)
- Hemel/aarde/zee-onderwereld
- Ōkuninushi (kleinzoon Susanoo) in detail beschreven
- Ninigi (kleinzoon Amaterasu) >> Yamato (overgrootvader keizer Jinmu)

- Niet de oudste teksten, wel de oudste bewaarde (als kopie).
- Elementen uit oudere teksten, folklore, Chinese voorbeelden.
- Ook het 'historisch' gedeelte twijfelachtig (veel eeuwelingen onder de keizers).
- O.a. ook liefdesverhalen, met eerste voorbeelden van *shinjū* (liefdesdood)
- <https://era.library.ualberta.ca/items/1547506a-fb60-4529-a439-2f984e64f95c/view/4496e022-f1a9-48ea-9a14-92a420fd75b3/Nihon-Shoki-Trilingual-21-June%202020.pdf>

Fudoki 風土記

- 'Topografie' (Plaatsbeschrijving), o.a. van Izumo (concurrenten van Yamato)
- Doorgaans in het Chinees
- Eerste helft 8ste eeuw in elke provincie, op bevel van centraal keizerlijk gezag
- Ook plaatselijke folklore
- Vaak goden in mensengedaante / conflicten tussen mensen en dieren
- Urashima Tarō
- Ook al Japanse gedichten (anders dan Chinese): lyrisch, apolitiek

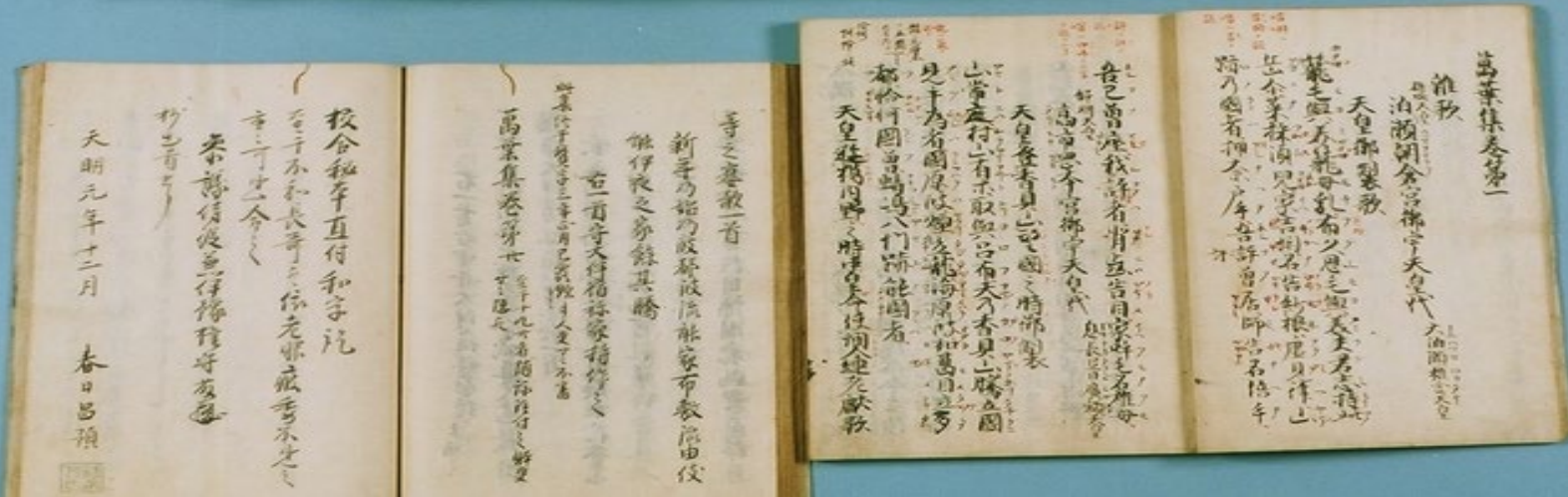
Urashima Taro

Tanka 短歌

- 5-7-5-7-7
- Liefde (vleselijk)
- Lyrisch i.p.v. episch
- Utagaki: poëziebijeenvkomsten (als 'dating sites')

Man'yōshū 万葉集

Man'yōshū 万葉集

(‘Verzameling van tienduizend bladeren’)

Samenstelling: tweede helft 8ste eeuw, gedurende een periode van ongeveer 10 jaar

Samensteller: vooral Ōtomo no Yakamochi (+ onbekenden)

Volumes: 20

Inhoud: ong. 4500 gedichten in verschillende vormen

3 inhoudelijke categorieën:

- banka (bv. elegie, gedicht voor de doden)
- sōmonka (over liefde)
- zōka (overige: over reis, natuur enz.)

Vorm: 3 soorten waka: *chōka* (260), *tanka* (4200), *sedōka* (60)

vormen van waka和歌

Gebaseerd op aantal 'morae' (syllaben)

- ***tanka*** 短歌 (kort gedicht): 5-7-5-7-7

はるすぎて なつきにけらし しろたえの

ha-ru-su-gi-te na-tsu-ki-ni-ke-ra-shi shi-ro-ta-e-no

ころもほすてふ あまのかぐやま

ko-ro-mo-ho-su-te-fu a-ma-no-ka-gu-ya-ma

(MYS 1:28) Keizerin Jitō (645-702)

Spring must be over/ Summer seems to have arrived/ White
barken-cloth/ Garments are laid out to dry/ On Heavenly
Mount Kagu (Edwin A. Cranston)

Spring has passed, and / Summer has arrived, it seems /
Heavenly Mount Kagu / Where it is said, they dry robes / Of
the whitest mulberry (Ewa Machotka)

- chōka 長歌 (lang gedicht) : opeenvolging 5-7 en eindigt met 7

うりはめば こどもおもほゆ 5-7

くりはめば ましてしのはゆ 5-7

いづくより きたりしものそ 5-7

まなかいに もとなかかりて やすいしなさぬ 5-7-7

When I eat melons/ My children come to my mind/

When I eat chestnuts/ The longing is even worse/

Where do they come from/ flickering before my eyes/

Making me helpless/ Incessantly night after night / Not letting
me sleep in peace?

(MYS V: 806-7/ 802-3; Yamanoue no Okura 660-ca.733, cfr. infra)

- *hanka* 反歌 (slotvers/envoi): 5-7-5-7-7 (een *tanka* na *chōka*), samenvatten, toevoegen

しろがねも くがねも たまも なにせむに
まされるたから こにしかめやも

What are they to me/ Silver, or gold, or jewels?/ How could they ever/
Equal the greater treasure/ That is a child

- sedōka 旋頭歌 (herhalingsgedicht): 5-7-7 x 2

はしたての からはしやまに たてるしらくも 5-7-7

みまくほり あがするなへに たてるしらくも 5-7-7

White cloud / Rising over the mountain / Kurahashi the ladder-steep /

White cloud / Rising at the very instant / I was gazing with desire

Kenmerken van *Man'yōshū*

- de oudste en de grootste bloemlezing van *waka*
- *Tanka, chōka en sedōka*
- Aanvankelijk vooral keizerlijke familie, vervolgens ook auteurs van andere sociale klassen (ook professionele hofdichters) en vrouwen
- het gebruik van *man'yō-gana*
- Gedichten over de liefde en de natuur (geen politieke of sociale kwesties)
- Niet samengesteld op keizerlijk bevel
- 'Reiwa 令和', naam regeerperiode huidige keizer

man'yō-gana 万葉仮名

- ontstond omstreeks de 7^e eeuw. Vooral gebruikt in *Man'yōshū*
- het louter fonetische gebruik van kanji zonder de oorspronkelijke betekenis, voor de fonetische bedoeling
- basis van hiragana en katakana

Bv: あ＝阿、安、婀、鞅、英、吾、足
余能奈可波＝よのなかは（世の中は）

Opmerkelijke dichters (kennis van Chinese literatuur):

- Ōtomo no Tabito: gouverneur-generaal in Kyūshū.

Gefrustreerd over verlies aan macht van zijn familie. O.a. 'Dertien lofzangen op sake' Bijv. :

Laat je niet opvreten /door nutteloze zorgen /drink liever / een beker troebele sake (Jos Vos p 71-72)

- Yamanoue no Okura: in China gestudeerd als Kentōshi , later werkte hij in Kyūshū (o.a. over gemis van zijn kinderen, ouderdom en armoede)

Als ik meloen eet, denk ik aan mijn kinderen. / Eet ik kastanjes – des te groter mijn verlangen / Waar zijn die kinderen toch vandaan gekomen? /Ongestoord flakkeren ze op voor mijn ogen /en in de slaap vind ik geen rust (Jos Vos p59)

- Ōtomo no Yakamochi: zoon van Ōtomo no Tabito (natuurelementen)

うらうらに てれるはるひに ひばりあがり

こころかなしも ひとりしおもへば (845; MYS XIX, 4316)

In de vredige /heldere lentezon / stijgt een leeuwerik op / en ik voel me zo droef / in mijn eenzaamheid (Jos Vos p78).

- Sakimori no uta (gedichten van sakimori):
Soldaten uit Oost-Japan die naar Kyūshū zijn gestuurd (maar geen militaire onderwerpen).

さきもりに いくはたがせと とふひとを
みるがともしさ ものおもひもせず

The sakimori/ Cannot row their Izu boats/ Out from
the canal/ with an oarstroke more incessant/
Than the beat of their longing.

- Azuma-uta (東歌 gedichten van Oost-Japan):
Liefdesgedichten, maar ook volkse elementen

Chūko-literatuur 中古文学

Tijdsperiode

Heian-periode: tussen 794-1185/1192 (ca. 400 jaar), hoofdstad te Kyōto

- afschaffing van kentōshi
- uitvinding van *kana* (仮名)

Kokinshū (Kokinwakashū)

古今集(古今和歌集)

Samenstelling: 905, in opdracht van keizer Daigo

Samensteller: o.a. Ki no Tsurayuki

Volumes: 20

Inhoud: ca.1100 gedichten, hoofdzakelijk tanka

categorieën: bv. lente, zomer, herfst, winter, afscheid, liefde, feest enz.

Kenmerken

- “inleiding in *kana*” (*kanajo*) wordt beschouwd als de eerste theoretische tekst over waka
- weergave van het leven van aristocraten
- gebruik van verschillende technieken: o.a. *makurakotoba* (cfr. infra)
- eerste bloemlezing in opdracht van de keizer
→ *waka* krijgt een even hoge status als *kanshi*

uta-awase

- wedstrijd met *tanka*
- begint als spel van aristocraten → ontwikkeling van de theorie van *waka*

Technieken van *waka*

makurakotoba 枕詞

- vaste uitdrukking bij een bepaald woord (soort epitheton)
- geen betekenis op zich= niet vertaalbaar
- gewoonlijk een woord met 5 syllaben
- doel: stemming toevoegen, ritme ordenen

utamakura 歌枕 : naam van plaatsen/dingen die poëtische associaties oproepen

はるすぎて なつきたるらし しろたえの ころもほすてふ あまのかぐやま

—keizerin Jitō 285, MYS I:28

Harusugite natsukitarurashi shirotaeno koromohosutefu amanokaguyama

Spring must be over/ Summer seems to have arrived/ White barken-cloth/

Garments are laid out to dry/ On Heavenly Mount Kagu

shirotaeno (barken cloth) → *makurakotoba* koromo (garment)

amanokaguyama → *utamakura* (ook geassocieerd met de grot van Amaterasu)

https://adblankestijn.blogspot.com/2016/01/hyakunin-issu-one-hundred-poets-one_8.html

<http://asuka-japan-heritage.jp/global/en/jitou/life/p5.html>

	Manyōshū 万葉集	Kokinshū 古今集
Ontstaansjaar	2 ^{de} helft 8ste eeuw	905
Volumes	20	20
Aantal gedichten	Ca. 4500	1100
Vormen	Tanka, chōka en sedōka	Bijna uitsluitend tanka
Kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - gebruik van man'yō-gana - oudste en de grootste bloemlezing in Japan - auteurs van verschillende klassen - directe uitdrukking van naïeve gevoelens - seks 	<ul style="list-style-type: none"> - gebruik van kana - eerste statelijke bloemlezing - weergave van het leven van aristocraten - technisch - verliefdheid

Ki no Tsurayuki vs Sugawara Michizane

- Japans vs Chinees
- Kunst na politiek falen vs machtige bureaucraat
- Privaat vs publiek

Ontwikkeling van de chūko-literatuur

1ste periode (ongeveer tot het midden van de 9e eeuw)

- gouden periode van *kanshi* onder invloed van Chinese cultuur
- drie statelijke bloemlezingen van *kanshi*

2de periode (ongeveer tot het midden van 10e eeuw)

- afkeer van imitatie van de Chinese stijl
- bloei van waka-cultuur: *Kokinshū* en *uta-awase*
- ontstaan van fictieverhalen (*Taketori monogatari*) en *uta-monogatari* (*Ise monogatari*), dagboekliteratuur (*Tosa nikki*)

Taketori monogatari

[LINK](#)

Taketori monogatari (竹取物語)

- Vertaling: ‘Het verhaal van de bamboesnijder’
- Ontstaansjaar: omstreeks 890? Auteur: onbekend
- Inhoud: ontdekking en opgroeien van prinses Kaguya, de huwelijksaanzoeken en haar terugkeer naar de maan.
- Kenmerken
fantastisch, humoristisch
elementen van Chinese legenden
- Verfilmingen
Princess From the Moon (Ichikawa Kon, 1987)
<https://www.youtube.com/watch?v=MNYaAsmS0AI>
<https://www.youtube.com/watch?v=H3CooSv8HOg>
<https://www.youtube.com/watch?v=dTVSvwh4kQo>
The Tale of Princess Kaguya (Takahata Isao, 2014)
<https://www.youtube.com/watch?v=W71mtorCZDw>

Structuur van het verhaal

1. Introductie van de bamboesnijder en ontdekking van prinses Kaguya

2. Huwelijksaanzoek van vijf adellijke mannen en hun moeilijke opdrachten

- “de kom van Boeddha”
- “de tak van de berg Hōrai”
- “de pels van de vuurrat”
- “het drakenjuweel”
- “de schelp van de boerenzwaluw”

3. Weigering van het huwelijksaanzoek van de keizer en terugkeer naar de maan.

Ise monogatari

伊勢物語

- Vertaling: *Het verhaal / Verhalen van Ise*
- Ontstaansjaar: omstreeks 905 (toen *Kokinshū* ontstond) Auteur: onbekend (Ariwara no Narihira?)
- Genre: *uta monogatari* (proza als verbindingstekst tussen gedichten)
- Inhoud
hoofdzakelijk liefdesgeschiedenis van een aristocratische man (waarschijnlijk Ariwara no Narihira).
- Kenmerken
de oudste *uta monogatari* in Japan.
Bestaat uit 125 verschillende korte verhalen met verschillende protagonisten